

Distriktet i Göteborg

Tillsynsrapport gymnasieskolornas yrkesprogram (delrapport T1)

Bakgrund

Arbetsplatsförlagd utbildning (APU) regleras i kursplan och gymnasieförordningen och är obligatorisk för gymnasieskolornas yrkesinriktade program. Hälften av eleverna på gymnasieskolan går på något av de yrkesförberedande programmen. Minst 15 veckor av utbildningen på de yrkesförberedande programmen ska genomföras på arbetsplatser utanför skolan, s.k. arbetsplatsförlagd utbildning.

Det är särskilt viktigt att eleverna som går på yrkesinriktade utbildningar, gör APU och arbetar praktiskt i skolan, får goda kunskaper i arbetsmiljöfrågor inom sina yrkesområden. Detta eftersom de representerar nästa generation arbetstagare, arbetsgivare, konstruktörer, konsulter etc. Praktiken är en viktig del av deras utbildning inom yrket. Den arbetsmiljö de kommer i kontakt med under praktiken påverkar hur de i framtiden kommer att förhålla sig till arbetsmiljöarbetet i sitt kommande yrkesliv.

Arbetsmiljöverkets (AV) tillsynserfarenheter samt signaler från vissa branscher, t.ex. bygg- och restaurangbranschen, visar att elever under praktik och APU utsätts för arbetsmiljörisiker.

Arbetsmiljön vid praktik och APU regleras av Arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrift om minderåriga i arbetslivet, AFS 1996:1. Enligt Arbetsmiljölagen likställs elever med arbetstagare då de befinner sig på en arbetsplats, även om de inte är anställda.

Den nya gymnasieskolan som införs hösten 2011 innebär att de yrkesinriktade programmen kommer att ha en tydligare yrkesinriktning där arbetsplatsförlagd utbildning kommer att vara central. Arbetsmiljöutbildningen för eleverna kommer då att integreras i undervisningen istället för att som nu ligga i en särskild kurs.

Arbetsmiljöverket i Göteborg beslutade mot denna bakgrund att göra inspektioner och kontrollera hur det systematiska arbetsmiljöarbetet på gymnasieskolornas yrkesprogram fungerar.

Tillsynsinsatsen kommer till hösten 2011 att fortsätta med en nationell tillsyn av gymnasieskolornas byggprogram. Syftet är att minska arbetsolyckorna och sjukdomarna i byggbranschen genom att höja medvetenheten hos kommande generation byggnadsarbetare.

Syfte och inriktning

Syftet med tillsynen är att undersöka om eleverna på praktik omfattas av skolornas systematiska arbetsmiljöarbete. Skolorna ska försäkra sig om att arbetsmiljön är säker för eleverna på praktik

och under praktiska övningar på skolan. Det innebär att skolan ska undersöka och riskbedöma samt agera så att åtgärder vidtas för att förebygga och åtgärda risker i elevernas arbetsmiljö.

Ytterligare ett syfte är att utarbeta ett tillsynsstöd för den nationella tillsynen av elevers arbetsmiljö vid gymnasieskolornas byggprogram.

Genom insatsen vill Arbetsmiljöverket också ge stöd och information till skolorna, skyddsombud och elevskyddsombud om hur de ska agera för att uppnå en säker arbetsmiljö. Arbetsmiljöverket vill förbättra arbetsmiljön för elever på APU och under praktiska övningar på skolan. Erfarenheterna från denna tillsyn kan ge värdefull information även till gymnasieskolor som inte ingått i tillsynen, så att förändringar kommer till stånd på bred front i hur gymnasieskolorna hanterar arbetsmiljön på elevernas praktik.

Avgränsningar och samverkan

De program som ingått i tillsynen är byggprogram, elprogram, fordonsprogram, hotell- och restaurangprogram, naturbruksprogram samt omvårdnadsprogram.

Med anledning av omfattning och metod har tillsynen kommunicerats med Sveriges Kommuner och Landsting (samråd enligt SFS 1982:668, samrådsförordningen).

Informationsutbyte med Skolverket och Skolinspektionen har skett inom ramen för fortlöpande myndighetssamverkan.

Branschsamverkan inom byggsektorn har skett i form av workshops.

Metod och genomförande

49 gymnasieskolor i Västra Götalands län och Hallands län har inspekterats under våren 2011. Metoden som använts är inspektion i två steg med inriktning på fysiska, tekniska, kemiska, psykosociala samt medicinska risker för eleverna i den praktiska undervisningen i skolan och på APU.

Metoden innebär att gymnasieskolan tidigt proaktiveras då Arbetsmiljöverket begär in en kartläggning och bedömning av elevernas arbetsmiljö via ett s.k. tillsynsmeddelande, anpassat för de olika yrkesprogrammen. Vid den efterföljande inspektionen diskuteras elevernas arbetsmiljö utifrån det svar som skolan lämnat in till Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverket har träffat företrädare för gymnasieskolan (arbetsgivaren), skyddsombud, elevskyddsombud/elever och programansvariga lärare.

Inspektionerna kommer att följas upp under andra kvartalet 2011 med nya besök på skolorna samt besök på elevernas APU-platser för att kontrollera om gymnasieskolan har vidtagit de åtgärder som Arbetsmiljöverket ställt krav på.

Resultat

Under första kvartalet 2011 genomfördes 67 förrättningar (inspektioner och uppföljningsbesök) av totalt 80 planerade. 49 gymnasieskolor, varav 9 friskolor och 40 kommunala, har besökts. 50 tillsynsmeddelanden med krav och 46 inspektionsmeddelanden med 115 krav har skrivits. 1 omedelbart förbud har lagts. Endast 4 av de besökta skolorna har ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete som omfattar APU och praktiska övningar på skolan.

14 inspektörer har deltagit. Tre sektioner på Arbetsmiljöverkets distrikt i Göteborg (ISGB, ISGC, ISGF) har deltagit i tillsynen.

Kraven AV ställt handlar främst om att gymnasieskolan ska fördela arbetsmiljöuppgifter till bestämda personer hela vägen till lärarnivå samt upprätta rutiner för den arbetsförlagda praktiken så att det tydligt framgår vad som är skolans ansvar för arbetsmiljön på praktiken och vad som är praktikplatsens. Dessutom har ett antal krav ställts som gäller tillbudsrapportering under APU samt vissa branschspecifika krav.

Arbetsmiljöverkets konstaterar även att det finns brister i arbetsmiljön för eleverna i skolornas egna undervisningslokaler för praktiska ämnen. Detta sätter vi i samband med att skolan inte tillräckligt tydligt har fördelat arbetsmiljöuppgifterna till ämneslärarna. I många fall finns brister i tid och kunskaper, hos både skolledning och lärare, när det gäller arbetsmiljön för de praktiska delarna i undervisningen.

Omfattningen av ställda krav är anmärkningsvärd. En förändring i inställningen till den praktiska undervisningen och till praktiktiden behövs. Gymnasieskolorna måste framöver i större utsträckning följa upp och riskbedöma praktikplatserna för att försäkra sig om att eleverna inte utsätts för arbetsmiljörisker där. Praktikplatsens respektive skolans ansvarsområde behöver tydliggöras. Skolledare, lärare och handledare behöver fortlöpande kompetensutveckling inom arbetsmiljöområdet för att kunna vara goda förebilder för sina elever inom arbetsmiljöområdet.

Sammanfattningsvis har tillsynsinsatsen varit motiverad då det är angeläget att belysa elevers arbetsmiljö under praktik och APU. Tillsynen bidrar bl.a. till att elevers arbetsmiljö under praktik i större utsträckning regelbundet undersöks, bedöms och åtgärdas. Vilket är en förutsättning för att förbättra arbetsmiljön för elever på praktik och APU.

Arbetsmiljöverket, distriktet i Göteborg

Kontaktpersoner

För mer information kontakta:

jan.swedberg@av.se

pernilla.nia@av.se

maria.höcke@av.se

pia.johansson@av.se